

A Tisza megismerése

A folyó kutatásának 15 éves távlati terve

Tizennégy esztendővel ez-
előtt alakult meg Szegeden a
Tiszakutató Bizottság. Ak-
kor született az azóta már
egy kissé elavult kifejezés:
az ismeretlen Tisza. Kide-
rült, hogy a folyóról, amely
a táj és a körülötte élő em-
berek életében az egyik leg-
fontosabb tényező, alig tud-
unk valamit. Bizonyos
részletkutatási eredmények
ugyan ismertek, de szükség
van a Tisza *dfőfogó* tudomá-
nyos vizsgálataira is. Ezt vál-
lalta a Tiszakutató Bizottság,
s fennállásának közel más-
fél évtizede alatt jelentős
munkát végzett. Az ismeret-
len Tisza *megismert Tiszává*
változott, s erre nemcsak a
tudomány igényei miatt volt
szükség, hanem *mag a élet*
is ezt követelte.

— mint kiderült — sok he-
lyen a *Tisza eredeti nő-
vényvilága majdnem teljesen
kipusztult* — az erdőgazdasá-
gok kiirtották az öreg árté-
ri fákat és csemetekerteket
létesítettek —, a tudomány
munkáját-beavatkozását is
megköveteli. A Tisza-kutató
új, *15 éves távlati terve* ép-
pen ezért szorosan össze-
kapcsolódott a bioszféra
programmal, ahogyan ezt
pénteken a késő este az Aka-
démiai Bizottság szegedi
székházában *dr. Beretzk Pé-
ter* c. egyetemi tanár beve-
zetője után a munka irá-
nyítói, *dr. Horváth Imre*
egyetemi tanár, *dr. Bodrog-
köz György* egyetemi ad-
junktus és *dr. Maridax Mik-
lós* múzeumi csoportvezető
ismertették.

A kutatás és az élet ténylegesen szoros kapcsolatának egyik legszemléletesebb példája, amit a tudomány — sokféleképpen hasznosítható eredménye között — az *árvízvédelemnek* nyújtott. A szakemberek megállapították, hogy a töltéseket a legolcsóbban és a legjobban gyepszőnyeggel lehet védeni. Nem mindegy azonban, milyen füvekkel telepítik be a töltések oldalait. Egyes fajták nem bírják a víz ostromát, és az időjárásí viszonysokat; a víz és a klíma hatására gyorsan kipusztulnak. A vízügyi igazgatóságok azért a Tisza kutatóhoz fordultak, állapítsák meg, milyen füvek a legellenállóbbak. Ez meg is történt. Háromszemzeli kísérletezés után megsejtületett a javaslat, amelynek alapján erős gyepszőnyegeket kaphatnak a töltések.

Az előadásokból kiderült, hogy a kutatások a Tisza *három szakaszára* koncentrálnak. A legfontosabb munkák a *kisköréi vízlepcs* vidékén zajlanak. A vízlepcső építésének következményeként a Kis-Tisza és a Tisza által határolt, 20 ezer katasztrális holdnyi területen *mesterséges* tó keletkezik, amelynek mélysége a 20 méter is, elérte 1986-ban, amikor a szakaszos elárasztás befejeződik. Ez a hatalmas víztömeg természetesen *fontos változásokat okoz* a táj és az ember életében. A kutatás feladata ezeket a változásokat figyelemmel kísérni.

A kutatások második központja a *Mártély körüli tájvédelmi terület*. Itt az a feladat, hogy visszaállítsák a Tisza régi környezetét. Úgynevezett *rekonstruált táj* alakul ki.

Közben létrejött az úgynevezett **bioszféraprogram**, a természetvédelmi tennivalókat összefoglaló — meghatározó terv. Ebben a programban a Tisza-kutatókra **elsődrendű feladatok** hárulnak. A folyó vízének szennyyeződése, továbbá az, hogy

Rózsa Sándor balladája

Vége felé járunk a televízió sok reményével kecsgettett, de – sajnos – keveset beváltó sorozatfilmjének, a Rózsa Sándornak. Illik a mi vidékünkön legalább a végén nevén nevezni az egyik közreműködő csoportot, Gyerekek utcán, udvaron, iskolákban játszótereken szélteben-hosszában énekelik a Rózsa Sándor balladáinak könnyen megtanulható néhány szakaszát, a felnőttek pedig találgatják, hogy a tápaiak játszószék-e citerán, vagy az egyetem zenekara, minden folytatás legvégén. Tetszik a dal!

A sándorfalvi citerásoké most az érdem. A nagyhírű zenekar négy tagja, Budai Sándor, a népművészet mestere, Komlósi István, Bakonyi Péter és Lázár Kálmán muzsikáltak maradandó emlékeztetőül, és énekeltek is hozzá a szöveget. A sándorfalvi citerazenekar Waldmann József gyűjtéséből ismerte meg évekkel ezelőtt a balladát. Aki a televízió adásából tanulták a szöveget, elhallás következtében itt-ott másképpen énekelik. Közöljük a ballada szövegét a sándorfalviak előadása szerint:

Esik eső, szép csöndesen csöpörög,
Rúza Sándor a kocsmában feszelőg.
Kocsmárosné, bort hozzon az asztalra,
Legszöbb lányát állítja ki trázsaiba!

*Edösanyám, trázsakislány nem löszök,
Amott gyűnnek a fegyverös vitézők.
Rúzsá Sándor sē vőtte ezt tréfára,
Főlkapott az almásderes lovára.*

Lova, lova, lova viszi messzire,
Igenyöst a kerek erdő mélyibe.
Lova lába mögbotlott egy gödörbe,
Rúzsa Sándort ott fogták el örökre

Rúzsza Sándort föltették a szekérre.
 Úgy vitték a városbíró elébe.
 Városbíró! Üzeni a kapitány:
 Rúzsza Sándor nem ül többet paripán.

Rúzsá Sándor möghagytá ja levélbe,
Két gyermekét neveljék föl helyötte.
Ső csikósnak, ső bujtárnak nē adják,
Ott is csak a betyárságot tanulják.

Edösanyám, csikós löszök, nem bujtár,
Bejáratom az alföldi nagy pusztát.
Főnyergelöm almásderes lovamat,
Létrugatom véle a **csillagokat**.

Gazdasági helyzetünk és a pártszervezetek feladatai

A parliszervezetek jelentőségét, szerepét jól mutatták a X. kongresszusra történő felkészülés időszakában lezajlott taggyűlések. E tanácskozások képesek voltak felszínre hozni szocializmus építő társadalmunk minden lényeges problémáját, és nagyban hozzájárultak ahhoz, hogy a kongresszus válaszoljon az előrehaladás, a fejlődés szempontjából legfontosabb kérdésekre. A kongresszus a szocializmus építésének magasabb szinten történő folytatása helyes politikájában döntött és határozatot hozott a társadalom további építésének egy sor tennivalójában.

Egy esztendő rövid idő ahhoz, hogy a X. kongresszuson elhatározottak mindenütt érvényre jussanak. Egy cikk kerete is kevés ahhoz, hogy a pártszervezetek minden oldalú tevékenységét elemezzük, értékeljük. Annak viszont megvan az aktualitása, hogy számot vessünk azzal, mit tettek és mit tesznek a pártszervezetek a maguk hatókörében a magyar népgazdaság egészséges fejlesztése érdekében, mennyire tették és teszik magukévá a X. kongresszusnak a párt gazdaságpolitikájával kapcsolatos állásfoglalásait, követelményeit.

Mindjárt előljáróban érdemes fel-
 figyelniünk egy látszólagos ellentmondás-
 ra, amikor a párt gazdaságsszervező,
 irányító tevékenységének fontosságát
 hangsúlyozzuk. A párttagok, a
 pártszervezetek a kongresszus előtt –
 elismerve és egyetértve azzal a fejlődéssel,
 amely a IX. kongresszus után is
 bekövetkezett – elsősorban a társadalmi
 élet visszásságait, kedvezőtlen jelenségeit,
 a szocializmussal össze nem
 egyeztethető jegyeit tarták fel, és
 egészséges türelmetlenséggel követelték
 változást. A javak elosztásának
 igazságtalanságait, a munka nélkül
 szerzett jövedelmek türehtetlenségét,
 a harcoslást, a kapzsiságot, az önzést,
 az emberi együttélés normáinak
 esetenként történő súlyos megsértését,
 a kulturális életben mutatkozó
 visszásságokat tették szóvá, mint az
 előrehaladásunkat leginkább gátló tényezőket.
 Ezeket figyelembe vette a kongresszus,
 s határozott egy sor, szocialista
 életviszonyaink tökéletesítését, kedvezőbbé
 tételét szolgáló kérdésben. Az igények,
 a követelések, a társadalmi viszonyok
 jobba, szebbé, szocialistábbá tétele
 érdekében fogalmazódtak és fogalmazódnak
 meg. Itt vár előrelépést, haladást a
 párttagok és pártönkivüliek nagy része,
 ugyanakkor a párt Központi Bizottsága –
 amellet, hogy ilyen irányú határozatokat fogad el,
 és egy sor intézkedést is tesz –
 minduntalan a jobb gazdálkodást, termelést
 kéri számon a pártszervezetektől, a
 párttagoktól is. Természetesen ebben
 semmi ellentmondás nincs.

Először is ahhoz, hogy társadalmi viszonyainkat, életünket tökéletesebben, szebben, kellemesebben rendezzük be, ahhoz mindenekelőtt meg kell teremtenünk létünk alapjait, az anyagi javakat, amelynek forrása csakis a munka, a termelés, a jobb gazdálkodás lehet.

Másodszor: azt is látnunk kell, hogy a párt korántsem csak az alap, a gazdaság kérdéseit tartja napirenden, s nem voltak pusztába kiáltott szavak a kongresszus előtti jelzéseik. Gondoljunk csak azokra a kongresszus óta született párt- és kormányhatározatokra, amelyek napirenden tartják a szocialista viszonyok tökéletesítését és a lehetőleg több antiszociális jelenségek kiküszöbölését, a szocialista elosztás következetességének feltételét, a szocialista kultúra gyarapítását, a szocialista erkölcsi normák térhódítását.

Harmaszor: a Központi Bizottság a gazdaság, a termelés kérdéseivel való foglalkozás feladatát, mindennapos tennivalóit is új módon, másképp teszi a pártszervezetek feladatává, mint korábban — ezek társadalmi kihatását, az ezzel kapcsolatos szemléletformáló tevékenységet helyezi előtérbe. A pártalapszervezetek munkájában az előrehaladást, a színvonal-emelkedést, a követelményeknek való megfelelést éppen azon keresztül kell mérnünk, hogy *helyesen látják-e és értelmezik szerepüket a gazdasági tevékenységben, és mennyire felelnek meg a jelzett követelményeknek.* A Központi Bizottság augusztus 4-i, a népgazdaság helyzetével kapcsolatos határozatainak végrehajtása a párt-szervezetekben erőpróbája és mérlege, hogy mennyire értik és mennyire valósítják meg mind érdemibb módon a X. kongresszusnak a pártszervezetekkel szemben támasztott irányelveit.

A Központi Bizottság

A Központi Bizottság és a
mágy augusztusi együttes ülése meg-
állapította — a közelmúltban lezaj-

Írta: Győri Imre

lott országos gazdasági aktívértékezelést is ebből indult ki —, hogy a magyar népgazdaság dinamikusan, alapjában egészségesen fejlődik. A fejlődés egyenletességét néhány feszültségi tényező nehezíti. Így a beruházások területén mutatkozó egyensúlyi problémák, a költségvetés és a nemzetközi fizetési mérleg hiányai. Népgazdaságunk azonban elég szilárd ahhoz, hogy az előrehaladás menetében jelentkező nehézségeket leküzdje. Szükségesek ehhez kormányzati eszközök, intézkedések, és a kormány rendelkezik ezekkel az eszközökkel. Anyagi erő is nélkülözhetetlen, és a kormány összpontosítja a szükséges anyagi erőket a feszültség felszámolására. Önmagukban azonban ezek még nem elegendők. Hogy úrrá legyünk gazdasági gondjainkon, ennek elengedhetetlen feltétele, hogy egységesen értelmezzük helyzetünket, lehetőségeinket és feladatainkat, és egységesen, határozottan cselekedjünk. Nincs szükség fordulatra, drámai változtatásokra. A népgazdaság területén jelentkező feszültségeket, nehézségeket a X. kongresszuson megerősített, jelenlegi bevált gazdaságpolitikánk és gazdasági irányítási rendszerünk alapján lehet és kell megoldani. A párt-szervezeteknek az ilyen szemlélet formálásában van talán a legfellegesebb feladatuk ma. És hogy tudatában vannak ennek, azt sok tény bizonyítja. A pártszervezetek többsége mind nagyobb hozzáértéssel, a gazdaságirányítás reformja szellemében dolgozik üzemében, termelőszövetkezetében, intézményében a X. kongresszus gazdaságpolitikai feladatai megvalósításáért. Érezni lehetett munkájuk hatását a helyi üzemi, szövetkezeti negyedik öt éves tervek elkészítésénél, a kollektív szerződések kialakításánál. Tevékenységük is hozzájárult, hogy megyénkben mind kedvezőbb alakul a munka termelékenységése, erőteljesen fejlődik a termelés és mindinkább a szükségleteknek megfelelően, és még ezt is meghaladó mértékben haladt előre az export, javult a munkaerő-gazdálkodás. Megfelelően halad a lakásépítés, és a kedvezőtlen időjárás ellenére, szép eredmények születtek a mezőgazdasági termelésben. De az is igaz, hogy sok minden még csak program abból, amit a X. kongresszus feladatul tűzött ki.

Maradéktalanul

Maradéktalanul megvalósul-e vajon már mindannyiunk magatartásában az az elv, amit a kongresszusi határozatok úgy fogalmaznak meg, hogy a gazdasági vezetők politikai felelősséggel dolgozó specialisták legyenek, és hogy a politikai vezetők (a pártban, a táncásban, a Hazafias Népfrontban, a szakszervezetekben, a KISZ-ben stb.) döntéseik gazdasági kihatását is mérgeleljék. Sok példát lehetne felhozni, hogy milyen nehéz az új követelmények szintjére emelkedni e tekintetben. Nemegyszer a gazdasági vezetők apolitikussága fékezi a dolgozók lendületét, kezdeményezését. Az is előfordult, hogy a helyi tanácsok fejlesztési terveik, elképzeléseik megfogalmazásánál messze elszakadnak a gazdasági realitásoktól, és tulajdonképpen légvárak építésébe lovalják magukat, és a lakosságot is. *Bármennyire is jó lenne mindenben a legszembet, a legkoraszorúbbat évenként, csak addig nyújtózkodhatunk, ameddig a fakarónk ér.* Senki sem tagadhhatja annak jogosságát, hogy jó lenne, ha 2—3 szobás lakásoknál kisebbek nem épülnének a negyedik ötéves terv időszakában. Hiszen az egyszobás lakásokat kinövik a családok, és az új gondot szül a nem is nagyon távoli jövőben. De ha azt nézzük, hogy mennyi még a lakásokkal egyáltalán nem rendelkezők száma, nyilván az a célszerű, ha a rendelkezésre álló anyagi eszközöket úgy használjuk fel, hogy minél több lakás épüljön meg, vagyis még egy ideig szükséges egyszobás lakásokat is építeni. Az alapvető fontosságú szükségleteket kielégítjük a lakásepítésnél, de visszautasítjuk a pazarló, a luxus, a lehetőségeinket meghaladó kívánásokat.

Az is elengedhetetlen, hogy csak a pénzforrások megszerzésére fordítsunk figyelmet, a felhasználás hatékonyságára, a belső tartalekok felállítására már nem figyelünk oda. A jelenlegi helyzetben a pártbiztonság, a pártszervezetek kötelessége a népgazdasági egyensúlyt veszélyeztető, a korábban elhatározott terveket meghaladó erőforrások szerzésére irányuló törekvésekkel szemben fellépni. Jelenlegi gondjaink fő forrása éppen az, hogy a beruházások területén túl

létesítmények létrehozásában) a negyedik öt éves tervről elrugaszkodunk, messze előreszaladtunk. A jövőben szigorúan tartjuk magunkat a tervhez, a központi előírásokhoz, a centrális akarathoz. Jogos a kérdés: a jelenlegi helyzetben a pártszervezetek, a pártbizottságok nem tehetnek mást, csak helyeslelhetik a felső előírásokat és szemlélik az eseményeket? Természetesen nem erről van szó. Nemcsak joguk, de kötelességük felszínre hozni a meglévő ellentmondásokat, érdeellentéteket, és elősegíteni ezek feloldását. Feladatuk fellelteni és intézkedést javasolni a népgazdasági érdek elsődlegességének vállalásával. Fellelteni a megalapozatlan és rosszul értelmezett helyi érdekek szemben, az indokolatlan ártnövelésekkel, a megalapozatlan nyereségre törekvéssel szemben. Kötelességük helyben megoldást keresni, vagy ha ez nem lehetséges, az őket irányító pártszervezeket fordulni, jelzést adni és közbelepní.

Pártszervezeteink

korri még, hogy helyi kérdéseket az országos feladatokról elszakítva, vagy az ágazat egészéből kiragadva vizsgálják, nem ismerik az ország egészének helyzetét. Így is lehet foglalkozni gazdasági kérdésekkel, de természetesen így nagyobb a tévedés lehetősége. Az is előfordul, hogy csak az országos helyzetet ismerik, és csak ezt elemzik. Állást foglalnak a jogosan tapasztalható visszasságokkal szemben, elítélik a kedvezőtlen jelenségeket, csak éppen helyben, saját házuk táján nem néznek szét. Nem ritka, hogy jobban ismerik az országos képet — hiszen a rádión, a televízió, az újságokon keresztül ez minduntalan eléjük táru —, mint saját területük fejlődését és gondjait. Vagy ha ismerik is a helyi gondokat, problémákat, nehezen tudják azokat összhangba hozni az országos törekvésekkel. Pedig a helyi vezetés felkészültségét éppen az mutatja: hogyan találja meg egy adott kérdésben a Központi Bizottság vagy a kormányhatározat szellemében a helyileg legfontosabb tennivalókat. Ehhez valamiféle receptet adni természetesen nem lehet. Ez más és más lehet helyenként, területenként. Ami például a Központi Bizottság legutóbbi határozatából a társadalmi munka hatékonyságának emelését illeti, nem feltétlenül azonosak a tennivalók minden üzemben vagy termelőszövetkezetben. Ott, ahol az exportra termelés tervszerűen, rendben halad, ott a meglévő jó irány tartására kell törekedni. De lehet, hogy itt a termelékenység, a munkaszervezés, a technológia javítása terén akad tennivaló. Van, ahol a munkahelyi vezetőknek, művezetőknek szükséges politikai támogatást nyújtani a munkafegyelem megszilárdítására tett intézkedéseik végrehajtásához, a munkaidő jobb kihasználásához. A pártszervezetek feladata és felelőssége is arra irányítani a figyelmet, ami ott helyben akadályozza az eredményesebb, színvonalasabb munkát.

Nagyon lényeges, hogy amikor a pártszervezetek a gazdaság, a termelés kérdéseivel foglalkoznak, ezt továbbra se szűken értelmezzék. Százszor bizonyított dolog, hogy az eredményes gazdálkodást nagymértékben elősegíti az üzemi demokrácia egészséges volta, a bérgazdálkodás elvszerű gyakorlata, a dolgozók — és különösen a dolgozó nők — szociális és egészségügyi problémáival való törődés, a szocialista brigádmozgalom ténylegesen szocialista tartalmú tevékenysége, a határozott, elvszerű vezetés.

A reform bevezetése idején voltak viták arról, hogy az új gazdaságirányítási rendszer körülményei között és általában a szocializmus teljes felépítése időszakában a párt szerepe csökken-e, vagy növekszik. Az élet bizonyítja: **előrehaladásunk feltételezi a tudatos elem, a tudatosság növekvő szerepét társadalmi életünk minden szférájában.** Így van ez a gazdaság területén is. A gazdaságirányítás új szisztemája jobban szolgálja a szocializmus ügyét, mint a korábbi. Azonban az új mechanizmus bonyolult gépezet, olyan, mely nem automatikusan hozza az optimális eredményeket. A reformnak és szabályozóinak mindenhatóságot tulajdonítani illüzió lenne. A párt gazdaságpolitikáitól jól ismerő és ahhoz következetesen ragaszkodó emberek nélkül semmiféle mechanizmus nem hozhat eredményt. Ez a politika a népjólét emelésének, a szocializmus felépítésének politikája. Ezt kell őriznünk, erősíteniünk és megvalósítanunk.